

Вовчук Дмитро Миколайович
аспірант;

Ткач Микола Євгенович
аспірант;

Фреїшин Микола Васильович
аспірант,

Західноукраїнський національний університет

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-439-2-35>

ОСОБЛИВОСТІ НИЗЬКОВУГЛЕЦЕВОГО РОЗВИТКУ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Зміна клімату стала викликом до застосування низьковуглецевих заходів для підприємств різних галузей. Секторальна трансформація підприємств на засадах низьковуглецевого розвитку зумовлює необхідність впровадження стратегії низьковуглецевого розвитку як плану дій із зменшення викидів вуглекислого газу, а також проведення моніторингу викидів вуглекислого газу підприємством як внутрішнього регуляторного заходу.

Натомість, перехід до низьковуглецевого розвитку підприємства у межах повоєнного відновлення підприємств України супроводжується такими викликами як: “висока вуглецеємність економіки та низька адаптаційна спроможність і стійкість соціальних, економічних та природних систем до зміни клімату, відсутність ефективної системи зеленого фінансування; виснаження (вичерпання) і погіршення якості природних ресурсів внаслідок їхнього несталого використання та неефективного управління, що посилюється наслідками змін клімату та руйнівним впливом російської агресії; необхідність вдосконалення правових та інституційних механізмів для забезпечення ефективного державного управління у галузі охорони довкілля, в тому числі у сфері державного екологічного нагляду (контролю) та інституту екологічної відповідальності” [1, с. 3–4]. Для подолання таких викликів на рівні підприємства необхідна трансформація стратегічного управління, що включає адаптивні заходи з інтеграції

принципу низьковуглецевого розвитку у систему стратегічного управління. Фундаментальною базою такої трансформації є засади сталого розвитку.

Загалом система стратегічного управління включає місію, оцінку зовнішніх і внутрішніх факторів розвитку підприємства, комплекс організаційно-економічних інструментів та показники ефективності. Слід відзначити, що якщо стратегією підприємства є план дій на довгостроковий період, то стратегічне управління передбачає найбільш ефективне поєднання інструментів, ресурсів та технологій, їхнє безпосереднє застосування на практиці для досягнення цілей, зазначених у стратегії. В основу реалізації стратегічного управління може бути закладений процесний або системний підходи до досягнення стратегічних цілей у залежності від етапу життєвого циклу, на якому перебуває підприємство.

Зокрема, стратегією розвитку підприємства є план дій з удосконалення бізнес-процесів на інноваційних засадах у довгостроковий період. Відповідно до цього, відзначимо, що перехід до низьковуглецевого розвитку підприємства як стратегічна ціль підприємства є адаптивним періодом, який має стати гармонійним доповненням діючої стратегії розвитку підприємства.

У цьому контексті, процес переходу до низьковуглецевого розвитку підприємства передбачає позиціонування на ринку як кліматичного лідера. Загалом поняття кліматичного лідерства може розглядатися як на рівні держав, регіонів, так і на рівні підприємств. На глобальному і національному рівнях забезпечення щодо формування кліматичного лідерства здійснюється через розробку нормативно-правового забезпечення, а також створення міжнародних об'єднань кліматичних лідерів. Водночас, за результатами дослідження ефективність міжнародних об'єднань кліматичних лідерів залежить від рівня реалізації взятих ними зобов'язань на внутрішньому (національному) рівні, що напряму корелює із впливом політики кліматичного лідерства на рівень добробуту населення.

У розрізі розгляду цього аспекту, особлива роль належить утвердженню кліматичного лідерства підприємств як низьковуглецевої корпоративної моделі поведінки на ринку. Ноуне S.,

декан факультету гнучкого та робочого навчання Технологічного університету Шеннона (TUS) (Ірландія), голова енергетичного агентства Тіппері та генеральний секретар FEDARENE, концепцію кліматичного лідерства розглядає через різні моделі лідерства у суспільстві та організаціях, а саме: “трансформаційне лідерство (лідери надихають і підтримують людей, організації та суспільство для впровадження інновацій і змін) або розподільче лідерство (лідери забезпечують розподіл відповідальності та повноважень за зміни, а люди мають можливість впроваджувати зміни)” [3].

Зважаючи на те, що завданням будь якого підприємства, є отримання доходу і прибутку, то відповідно до цього, при формуванні кліматичного лідерства підприємства важливо враховувати отримання як екологічного, соціального ефектів, так й економічного ефекту. Відповідно до цього, у кліматичному лідерстві доцільно виділити такий різновид лідерства як підприємницьке лідерство, яке базується на діалозі, переконанні та створенні коаліцій.

До того ж, у Посібнику коаліції We Mean Business “Лідерство у сфері клімату сьогодні” (2020 р.) [4] викладено спільне бачення представників бізнесу того, як має виглядати корпоративне лідерство у сфері клімату у цьому десятилітті. Згідно з посібником, для того, щоб “бізнес вважався лідером у сфері клімату, він повинен реагувати на кліматичну кризу з амбіціями, втілювати ці амбіції в життя та виступати за більш широкі зміни шляхом адвокації. Таким чином, компанії можуть підвищити свою конкурентоспроможність і стійкість – особливо в умовах економічного спаду – і прискорити перехід до безвуглецевої економіки, яка не залишає нікого осторонь” [4].

Кліматичне лідерство у відповідній галузі можна досягнути включаючи взаємодію підприємств з їхніми ланцюгами постачання, корпоративне лобювання кліматичних дій на усіх рівнях взаємодії з органами влади, партнерами, стейкхолдерами. Відповідно до цього, як спосіб утвердження кліматичного лідерства підприємств, у контексті зміцнення екологічної безпеки, розглядаємо інтеграцію низьковуглецевих інновацій у виробничі процеси. Зокрема, низьковуглецевий розвиток енергетичних підприємств і впровадження

низьковуглецевих інновацій передбачають застосування заходів, що скорочують витрати на енергію, з одного боку, а з іншого – сприяють зменшенню вуглецевому сліду. Наприклад, власники молочних ферм зі штату Мічиган запропонували виробництво біопалива (біоетанолу) з молока (“з молочного пермеату – побічного продукту фільтрації молока, який можна переробляти у низьковуглецевий етиловий спирт” [5]).

На цьому шляху у розрізі виконання операційних завдань “кліматичний менеджмент є інструментом для забезпечення сталості екологічної та енергетичної безпеки і сталого розвитку екосистеми (підприємства), а також плацдармом для використання відновлюваних джерел енергії” [2]. Цей різновид менеджменту включає такі операційні напрями як “аналіз вразливості підприємства до зміни клімату та ресурсної стійкості до впровадження кліматично-нейтральних технологій, так і планування заходів щодо запобігання кліматичним ризикам” [2].

Зважаючи на вищезазначене, в умовах переходу підприємств до низьковуглецевого розвитку, пропонуємо на рівні підприємства формування кліматичного лідерства, екологічної відповідальності при використанні природних ресурсів, здійснення виробничих процесів із застосуванням чистих енергетичних і транспортних технологій, а також поводження з відходами розглядати крізь призму кліматичного управління, маркетингового забезпечення і реалізації проєктів з впровадження маркетингових еко-інновацій.

Складовими процесного підходу до формування адаптаційних складових низьковуглецевого розвитку підприємства є визначення детермінантів, з’ясування імперативів, дослідження моделей поведінки і пропозиція видів управління в умовах переходу підприємства до низьковуглецевого розвитку. Враховуючи наслідки зміни клімату, необхідність застосування заходів з попередження та адаптації до зміни клімату та обмеженість природних ресурсів, особлива роль у цьому процесі належить засадам сталого розвитку, інклюзивного розвитку і переходу до кліматичної нейтральності. У свою чергу, ключове значення на рівні підприємства має встановлення взаємозв’язків між моделями поведінки та видами

управління, що сприяє низьковуглецевому розвитку підприємства, зокрема:

– модель поведінки низьковуглецева інноваційність направлена на розробку і впровадження низьковуглецевих інновацій на рівні підприємства шляхом розвитку інноваційного менеджменту для забезпечення інклюзивного розвитку і зменшення викидів вуглекислого газу;

– модель поведінки кліматичного лідерства сфокусована на об'єднанні учасників ринку навколо одного лідера шляхом впровадження кліматичного управління для досягнення кліматичної нейтральності, що дозволить попередити зміну клімату.

Список використаної літератури:

1. Проект Плану відновлення України. Національна рада з відновлення. Липень 2022 р. 40 с. URL: <https://ua.unc-international.com/plan-vidnovlennya-ukrayini>.

2. Borysiak O., Mucha-Kuś K., Brych V., Kinelski G. Toward the Climate-Neutral Management of Innovation and Energy Security in Smart World : monograph. Berlin, Germany: Logos Verlag Berlin GmbH. 2022. 172 p.

3. Hoynes S. Climate leadership – what does it really mean? URL: https://sustainable-energy-week.ec.europa.eu/news/climate-leadership-what-does-it-really-mean-2023-02-28_en

4. Climate Leadership Now. URL: <https://www.wemeanbusinesscoalition.org/climate-leadership-now/>

5. У США розробили інноваційне пальне з молока. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-technology/3720270-u-ssa-rozrobili-innovacijne-palne-z-moloka.html>